

Sygn. akt II USK 164/22

POSTANOWIENIE

Dnia 17 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania Z. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Gdańsku
z udziałem Prokuratora Okręgowego w G.
o ustalenie podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu i
obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 17 stycznia 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 9 grudnia 2021 r., sygn. akt III AUa 1370/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 grudnia 2021 r., sygn. akt III AUa 1370/21 Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił apelację odwołującej się Z. W. od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z 25 maja 2021 r., sygn. akt VII U 5095/19, którym Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku z 22 maja 2019 r.

Zaskarżoną decyzją z 22 maja 2019 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku stwierdził, że ubezpieczona Pani Z. W. jako osoba prowadząca

pozarolniczą działalność gospodarczą, nie mająca ustalonego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 60% kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 26 września 2014 r. oraz dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 26 września 2014 r.

W toku sądowego postępowania odwoławczego przyłączył się do niego prokurator Prokuratury Okręgowej w Gdańsku.

Wyrokiem z 25 maja 2021 r., sygn. akt VII U 5095/19 Sąd Okręgowy w Gdańsku w punkcie 1 oddalił odwołanie ubezpieczonej, w punkcie 2 orzekając o kosztach zastępstwa procesowego od skarżącej na rzecz Zakładu.

Apelację wyroku Sądu Okręgowego wniosła odwołująca się, zaskarżając ten wyrok w całości.

Sąd Apelacyjny uznał apelację za nieuzasadnioną w konsekwencji oddalając ją.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyła skargą kasacyjną odwołująca się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, albowiem bez głębszej analizy prawnej, dla przeciętnego prawnika widoczne jest *prima facie* naruszenie wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów prawa.

W toku postępowania administracyjnego organ rentowy wezwał ubezpieczoną do złożenia dokumentów potwierdzających prowadzenie działalności gospodarczej. Ubezpieczona przedłożyła wówczas niezbędne dowody.

Organ rentowy nie kwestionował prawdziwości żadnego z przedstawionych przez ubezpieczoną dowodów. Po ich ocenie uznał jednak, że wskazują one, że ubezpieczona usługi w ramach zarejestrowanej działalności gospodarczej świadczyła sporadycznie oraz, że na podstawie tych dowodów nie można stwierdzić by działalność prowadzona była w celu zarobkowym, a wszystkie

działania, które ubezpieczona podjęła w badanym czasie zmierzały jedynie do wywołania pozoru prowadzenia takiej działalności, która da możliwość korzystania ze świadczeń. W konsekwencji organ wydał decyzję o niepodleganiu przez ubezpieczoną obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu od 26 września 2014 r.

Od powyższej decyzji ubezpieczona złożyła odwołanie do sądu powszechnego. Skarżąca podkreśliła, mając na względzie art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c., że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych obowiązuje zasada kontrydiktoryjności. W postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych kontroli podlega decyzja organu rentowego i ciężar dowodu będzie zależał od rodzaju decyzji. Jeżeli jest to decyzja, w której organ zmienia sytuację prawną ubezpieczonego, to powinien wykazać uzasadniające ją przesłanki faktyczne.

W niniejszej sprawie organ rentowy przeprowadził postępowanie kontrolne i wydał decyzję, w uzasadnieniu której wskazał z jakich powodów jego zdaniem brak jest podstaw do objęcia wnioskodawczyni ubezpieczeniem jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność. Zatem jeżeli organ rentowy na tej podstawie zarzucił brak prowadzenia aktywności gospodarczej, to w postępowaniu sądowym skarżąca zobowiązana była do odniesienia się co do tych zarzutów (art. 221 k.p.c.) oraz wykazania faktów przeciwnych, niż wskazane przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji. Zgodnie z art. 210 § 2 k.p.c. każda ze stron obowiązana jest do złożenia oświadczenia co do twierdzeń strony przeciwnej, dotyczących okoliczności faktycznych. Poza tym, po wniesieniu odwołania od decyzji, sąd zobligowany jest uwzględnić dalsze reguły dowodowe przewidziane w k.p.c. (art. 213 § 1 k.p.c., art. 228 § 1 k.p.c., art. 230 k.p.c. i art. 231 k.p.c.). Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie toczy się od nowa, lecz stanowi kontynuację uprzedniego postępowania przed organem rentowym. Z tej przyczyny obowiązkiem strony wnoszącej odwołanie jest ustosunkowanie się do twierdzeń organu rentowego ze wszystkimi konsekwencjami wynikającymi z art. 232 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 21 listopada 2011 r., II UK 69/11).

W toku niniejszego postępowania ubezpieczona przedłożyła szereg dowodów, w tym m.in.:

- zeznania świadków (klientów ubezpieczonej) oraz wystawione na rzecz tych klientów faktury;
- faktury dokumentujące zakup sprzętu niezbędnego do świadczenia usług;
- zdjęcia ulotek i wizytówek świadczących o reklamowaniu swojej działalności przez ubezpieczoną w spornym okresie.

Dowody te były ze sobą nadzwyczaj spójne i, co szczególnie istotne, organ rentowy ani nie zakwestionował żadnego z tych dowodów, ani też na żadnym etapie postępowania nie przedstawił dowodów przeciwnych. Co ważne, także sąd - co do zasady - nie podważył wiarygodności tychże dowodów, kwestionując jednocześnie ich treść i ustalając na ich podstawie wnioski odmienne, niż z tych dowodów wynikające (w szczególności dotyczyło to zeznań świadków i treści faktur wystawionych przez ubezpieczoną na rzecz klientów). Takie działanie sądu stanowi rażące przekroczenie zasady kontrykcyjności. Przedstawione przez ubezpieczoną dowody w pełni wykazywały natomiast fakty przeciwne, niż wskazane przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji. A wobec braku dowodów mogących zaprzeczyć treści dowodów przedstawionych przez ubezpieczoną oraz wszelkich jej twierdzeń, jak i nawet wobec braku samego kwestionowania tych dowodów przez organ rentowy, Sąd ten powinien był uwzględnić te dowody w całości i ustalić na ich podstawie takie fakty, na jakie dowody te zostały przeprowadzone (skoro sąd uznał je za wiarygodne). Powyższe z oczywistych względów jednocześnie stanowiło naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów przez sąd.

Sąd w treści uzasadnienia wyroku, przy ustalaniu stanu faktycznego, co do zasady wymienił dowody przedłożone przez ubezpieczoną, jednak rzeczywiście na ich podstawie nie ustalił faktów, na jakie dowody te zostały przedstawione. Przykładowo, odnosząc się do dokumentu w postaci faktur, jakie ubezpieczona wystawiała swoim klientom sąd wyciągnął – zupełnie bezpodstawnie - wniosek, że ubezpieczona bądź nie wykonała niektórych usług - jakie te faktury potwierdzają (jak posprzątanie biura rachunkowego I. T. – faktura z 24 października 2014 r.), bądź też uznał, że świadkowie nie zapłacili za te usługi takich kwot, jak wynikają z faktur, mimo że świadkowie potwierdzali, że kwoty takie zapłacili, a organ rentowy nie przedstawił na powyższe dowodów przeciwnych. Analogicznie sąd ocenił

wszystkie przedstawione przez ubezpieczoną dowody. Rozumowanie Sądu w tym zakresie pozbawione jest jakiejkolwiek logiki.

Błędna ocena przedstawionych przez ubezpieczoną dowodów doprowadziła Sąd do błędnych wniosków, że zespół podjętych przez ubezpieczoną czynności w okresie od 26 września 2014 roku nie miał charakteru zorganizowanego, ciągłego i zarobkowego, a zatem, że faktycznie nie wykonywała ona działalności gospodarczej w okresie od 26 września 2014 r. do dnia wydania przez organ zaskarżonej decyzji. Konsekwencją więc błędów proceduralnych było naruszenie przez Sąd prawa materialnego.

Strona skarżąca wskazała również, że nie ma też wątpliwości, że kwestionowanie przez organ podstawy do wypłaty świadczeń po blisko 5 latach od ich wypłaty oraz sankcjonowanie takiego działania przez Sąd powoduje naruszenie zasady niedziałania prawa wstecz. Organ miał wiedzę o urodzeniu przez powódkę w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej dwojga dzieci oraz o poronieniu jednego dziecka oraz o tym, że świadczenia są wypłacane w związku z powadzeniem działalności. Zakwestionowanie uprawnień do wypłaty tych świadczeń po kilku latach od ich wypłacenia w sposób oczywisty narusza zaufanie do organów państwa. Oznacza to, że decyzje organu nie noszą co do zasady przymiotu stałości i w każdej chwili mogą ulec zmianie, pogarszając sytuację ubezpieczonego wstecz, co jest wyraźnym naruszeniem zasady *lex retro non agit*.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o:

1. wydanie postanowienia w przedmiocie odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej ubezpieczonej do rozpoznania z uwagi na brak oczywistego uzasadnienia dla jej wniesienia;

2. zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz pozwanego organu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy

przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu

podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono żadnej argumentacji, która mogłaby przemawiać za przyjęciem, że skarga kasacyjna kwalifikuje się do przyjęcia do rozpoznania. Pierwszy z zarzutów mających przemawiać za oczywistością skargi kasacyjnej sprowadza się w istocie do polemiki z oceną materiału dowodowego dokonaną przez Sądy *meriti*, w dodatku polemika ta dokonywana jest wprost. Tymczasem, zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia stanu faktycznego lub oceny dowodów.

Jeżeli natomiast chodzi o drugi z zarzutów mających przemawiać za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania, to jego sformułowanie świadczy jedynie o niezrozumieniu przez pełnomocnika skarżącej zasady *lex retro non agit* lub też jego braku wiedzy w tym zakresie. Zasada nie retroaktywności prawa jest bowiem zasadą intertemporalną, zgodnie z którą, w przypadku zmiany prawa, co do zasady, nowe przepisy prawne nie powinny oddziaływać na sytuacje i zdarzenia prawne mające miejsce i zakończone w czasie obowiązywania dotychczasowych przepisów. Zasada ta nie ma natomiast związku z czasem wydania decyzji przez organ rentowy, bowiem decyzja taka nie ustanawia nowych norm prawnych. Owszem, do naruszenia wspomnianej zasady mogłoby dojść, gdyby organ rentowy bez podstawy prawnej zastosował normy prawne wynikające z przepisów, które nie obowiązywały w okresie, którego dotyczyła zaskarżona decyzja do oceny sytuacji prawnej ubezpieczonej w tym okresie, jednak w niniejszej sprawie nic takiego nie miało miejsca.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).

